

บทที่ 5

ปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเกษตร

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเกษตรพบว่า การเกษตรของชุมชนไทลื้อบ้านท่าหล่ม ในปัจจุบันนั้นแตกต่างจากอดีตมากในอดีตเมื่อถึงฤดูการทำนา หรือปลูกพืชผัก ก็จะอาศัยน้ำจากฟ้าหมายถึงน้ำฝนอย่างเดียวจึงมีข้อจำกัดอยู่มากในช่วงการปลูกพืช ทำให้แต่ละปีจะปลูกพืชชนิดเดิมหลายครั้งไม่ได้ เมื่อหมดฤดูฝนการทำนาที่อาศัยน้ำฝนจากฟ้าจะไม่มีน้ำฝนให้แก่เกษตรกรทำการเกษตร ก็ทำให้ไม่สามารถปลูกพืชอะไรได้อีก เนื่องจากการขาดแคลนน้ำ ทำให้พื้นที่นาหลังการเก็บเกี่ยวว่างเปล่าลงไม่ได้ทำประโยชน์อะไรอีก ฉะนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นจึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดความไม่มั่นใจในการทำเกษตรมากนัก จึงต้องมีการขอความช่วยเหลือจากสิ่งต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นใจเกิดขึ้น ในอดีตอุปกรณ์หรือสิ่งที่ใช้สร้างผลผลิตทางการเกษตร ต้องพึ่งพิงสิ่งที่ตนเองสร้างขึ้นเป็นส่วนมาก เช่น ควายที่ตนเองใช้ไถนาก็ต้องหาและต้องเลี้ยงเอง หรือเช่า อีกทั้งการใช้ควายไถนาไม่สามารถเร่งสร้างผลผลิตได้รวดเร็วได้ คราดไถนา คันไถที่ใช้ไถนา ก็ต้องจัดการหล่อหรือสร้างขึ้นเอง และความคงทนจากสิ่งดังกล่าวก็มีน้อย ทำให้ต้องสร้างอุปกรณ์เหล่านี้ขึ้นทุกปีหรือบ่อยครั้ง และสิ่งที่ใช้บำรุงดินพืชก็ต้องจัดหาเช่นมูลวัว มูลควาย ซึ่งวิธีเก็บรักษาสัตว์นี้การขนย้ายสู่ที่เพาะปลูก หรือการใช้มีชั้นตอนก็มาก และต้องใช้เวลาานหลายเดือนที่สะสมมูลสัตว์ไว้ใช้ในแต่ละครั้งกว่าจะได้มูลสัตว์เหล่านี้มาใช้กับพืชผล เมื่อได้มูลสัตว์ในข้าว และพืชผลแล้ว ก็ยังต้องใช้เวลารอคอยดูผลผลิตที่จะเจริญงอกงามดี ต่างจากปัจจุบันเมื่อมีปฏิกายวิทยาศาสตร์แล้วเข้าสู่ชุมชนแล้ว ทำให้มีการสร้างความเจริญเติบโตแก่ผลผลิตทางการเกษตรทำได้ง่ายอีกด้วย ระบบชลประทานที่เข้าสู่ชุมชนก็อำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรมาก และยังช่วยสร้างผลผลิตทางเกษตรได้หลายครั้งในแต่ละรอบปีเพราะชลประทานเก็บกักน้ำไว้ได้ดี จึงสามารถจะใช้พื้นที่ที่กว้างๆ ก็ได้ในการทำการเกษตร โดยไม่ต้องกังวลในเรื่องน้ำ เกิดความมั่นใจมากกว่าการทำเกษตรในอดีต และทำให้ไม่ต้องไปพึ่งพิงสิ่งเหนือธรรมชาติเช่นอดีตอีก

จึงกล่าวได้ว่าปัจจุบันปัจจัยด้านต่างๆ ทำให้พิธีกรรมทางการเกษตรเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เช่นปัจจัยที่มีภายในชุมชนทั่วไปที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรม การเกษตรได้แก่ ด้านลักษณะการถือครองที่ดิน การศึกษา อายุ รายได้ อุปกรณ์ที่ใช้สร้างผลผลิต ความเชื่อ และฐานะของคนในสังคมของชุมชน และอีกประการหนึ่งคือปัจจัยที่มาจากภายนอกชุมชนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเกษตรไป คือ การใช้เทคโนโลยีในการผลิตนโยบายของรัฐที่เข้ามาส่งเสริมการเกษตร ความต้องการในการใช้เงินซื้อของอุปโภคบริโภค และความจำเป็นด้านต่างๆ

และอิทธิพลของตลาดที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมี 2 ประเด็นดังนี้

1. ปัจจัยภายใน
2. ปัจจัยภายนอก

1. ปัจจัยภายในชุมชนบ้านท่าหล่มที่ทำให้พิธีกรรมการเกษตรเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยภายในชุมชน ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเกษตรนั้นจะมีสิ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้หลายประการ โดยเฉพาะชุมชน ไทลื้อบ้านท่าหล่มมีลักษณะพื้นที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำไหลผ่านข้างชุมชน 2 ด้าน โดยน้ำจากลำห้วยหนองเขียวซึ่งเป็นลำน้ำธรรมชาติ และน้ำจากชลประทานที่รัฐจัดการสร้างให้ เกษตรกรจึงมีน้ำที่ทำการเกษตรได้มากจนนั้นเกือบทุกครัวเรือน จึงมีการทำนาทำสวนกัน ทำให้เกิดผลผลิตที่ดีและมีจำนวนมาก เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ จึงกระทำพิธีกรรมขึ้น การทำพิธีกรรมเป็นสิ่งหนึ่งทำให้เกิดขวัญกำลังใจที่ดีได้ และในอดีตเราไม่สามารถให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงได้จึงกระทำพิธีกรรม เพื่อเป็นการควบคุมธรรมชาติทางอ้อมโดยขอให้สิ่งเหนือธรรมชาติช่วยเหลือ เมื่อสิ่งเหนือธรรมชาติและธรรมชาติช่วยเหลือ ผู้ขอก็จะมีข้อสัญญาให้สิ่งตอบแทนแก่การขอความช่วยเหลือนั้นๆ การจัดพิธีกรรมในความคิดของคนในชุมชนก็เพื่อแสดงความเคารพต่อสิ่งที่ตนเองขอความช่วยเหลือ พิธีกรรมเหล่านี้ บางครั้งมีอิทธิพลหรือปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยลดลงหรือ สูญสิ้นไป เช่น ปัจจัยภายในใน ชุมชนที่เป็นพิธีกรรมด้านการเกษตร คือ

1. ลักษณะการถือครองที่ดิน จากอดีตผู้ทำพิธีกรรมจะเป็นเจ้าของที่ดินโดยตรง แต่ปัจจุบันเริ่มมีผู้ประกอบการในการทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ จะเป็นผู้เช่าที่ทำ การเกษตรเกิดขึ้นบ้างแล้ว การทำพิธีกรรมจึงไม่จำกัดเฉพาะผู้เป็นเจ้าของที่นาเท่านั้นบางคนก็จะกระทำพิธีกรรมการเกษตรด้วยตนเองเพราะต้องการให้ผลผลิตตนเองดีบางคนไม่กระทำเพราะคิดว่าน่าจะเป็นหน้าที่ของเจ้าของที่นากระทำเอง จึงกล่าวได้ว่าลักษณะการถือครองที่ดินเป็นเหตุผลหนึ่งที่จะกำหนดให้พิธีกรรมการเกษตรเริ่มลดลง

2. อดีตคนในชุมชนยังมีการศึกษาน้อยจึงมักศึกษาเรื่องต่างๆจากผู้อาวุโส โดยเฉพาะเรื่องพิธีกรรมก็จะศึกษาจากบรรพบุรุษ หรือจากพระสงฆ์ความเชื่อต่างๆ ที่ได้รับจากการเห็นผู้ใหญ่ปฏิบัติจึงคิดว่าน่าจะเรียนรู้ ต่างจากปัจจุบันเมื่อคนในชุมชนมีการศึกษามากขึ้นได้เห็นสิ่งต่างๆ ภายนอกชุมชนมากขึ้นโดยเฉพาะเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทำให้เกิดการผลิตด้านการเกษตรอย่างรวดเร็วก็

มีแนวคิดที่ว่า ควรจะเอาสิ่งที่ได้พบเห็นมาทดลองใช้ในชุมชนบ้าง ซึ่งสิ่งที่ได้เรียนรู้มาไม่มีการประกอบพิธีกรรมอะไร ก็เลยละเลยพิธีกรรมแต่เดิมของชุมชนไป จึงนับว่าการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมด้านการเกษตรไป

3. อายุก็เป็นปัจจัยหนึ่งของคนในชุมชนที่เป็นสิ่งหนึ่ง ที่ทำให้พิธีกรรมการเกษตรเปลี่ยนแปลงไป เดิมผู้ประกอบพิธีกรรมมักเป็นผู้สูงอายุที่สุดในครอบครัวแต่ปัจจุบันมักเป็นผู้อายุน้อย จะเป็นผู้กระทำพิธีกรรมเป็นส่วนมาก ด้วยเหตุว่าผู้อายุน้อยมักคิดว่าผู้สูงอายุหากไปประกอบพิธีกรรมจะเชื่อเข้าขาดความคล่องตัวในการเดินทาง แต่ความละเอียดอ่อนเยือกเย็นสุขุมของผู้อายุน้อยมีน้อยเพราะปัจจุบันการดำรงชีวิตต้องอยู่ในกระแสสังคม ที่รีบเร่งต้องใช้เวลาให้ได้ประโยชน์มากที่สุดกับการจะสร้างรายได้แก่ตนเอง เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจอดีตกับปัจจุบันแตกต่างกัน เพราะปัจจุบันมีรายจ่ายต่างๆ มากกว่าอดีต จึงทำให้ความสนใจที่จะจัด พิธีกรรมน้อยลง และหากกระทำก็กระทำรวบรัดรีบเร่งให้เสร็จๆ ไปให้ได้ชื่อว่ากระทำพิธีกรรมนั้นๆ แล้ว ทำให้เกิดความคิดที่ว่าพิธีกรรมไม่ค่อยสำคัญเท่าไรแล้ว จึงเป็นเหตุให้การปฏิบัติพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไปลดลงหรือไม่ปฏิบัติเลย

4. การสร้างรายได้ก็เป็นปัจจัยภายในอย่างหนึ่ง ในการทำการเกษตรหลังการเก็บเกี่ยวข้าว เช่นการปลูกผัก เป็นการเกษตรที่ต้องใช้เวลาในการสร้างผลผลิตและต้องใช้เวลาอย่างน้อย 2-3 เดือนที่รอผลผลิตออกเพื่อจะจำหน่าย แตกต่างจากการออกไปรับจ้างนอกชุมชนเป็นรายวันหรือรายเดือนจะได้รับเงินค่าตอบแทนรวดเร็ว อีกทั้งการออกไปรับจ้างงานที่สร้างก็ไม่ได้มีจัดพิธีกรรม ฉะนั้นรายได้จากการรับจ้างนอกชุมชนก็เป็นส่วนหนึ่งทำให้พิธีกรรมลดลง

5. อุปกรณ์ในการสร้างผลผลิตก็เป็นส่วนหนึ่ง ทำให้พิธีกรรมเปลี่ยนแปลงไป ด้านการเกษตรแต่เดิม การทำนา ใช้แรงงานจากควายในการไถนา คันไถใช้ไม้ทำเอง เสือดีข้าว เกวียนลากข้าวเก็บเข้ายุ้งฉาง ล้วนแล้วแต่เป็นการจัดหาจัดทำโดยใช้แรงงานของคน และสิ่งที่ได้จากธรรมชาติจากผู้ทำนาเองทั้งสิ้นแต่ปัจจุบันอุปกรณ์ดังกล่าวต้องใช้เงินจัดซื้อจัดหาไม่ได้จัดสร้างเอง จึงหันมาใช้อุปกรณ์แบบใหม่ เช่น รถไถนาเดินตาม รถยนต์ รถอีแต๋น ฝ้ายพลาสติกกรองดีข้าว รถตัดหญ้าใช้ตัดตอฟาง ซึ่งเมื่อใช้แล้วจะรวดเร็วดี สามารถกำหนดเวลาทำและเร่งสร้างผลผลิตได้ และยังสร้างผลผลิตได้ทันฤดูกาล หรือสร้างผลผลิตได้บ่อยครั้ง จึงกล่าวได้ว่าอุปกรณ์ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พิธีกรรมเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายไป เช่น พิธีกรรมสู่ขวัญควายเปลี่ยนเป็นพิธีกรรมสู่ขวัญรถไถ เป็นต้น

6. ด้านความเชื่อ ในอดีตคนที่มีความเชื่อจากบรรพบุรุษสั่งสมความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือธรรมชาติ ปัจจุบันเมื่อมีเทคโนโลยีเข้ามาในชุมชนบางคนนำเอามาใช้แล้วเห็น

ผลด้านดีรวดเร็วไม่ใช้เวลานาน ต่างกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติหรือสิ่งที่มีในธรรมชาติต้องใช้เวลาานจะเห็นผลด้านดี ทำให้ความเชื่อด้านเทคโนโลยีมากขึ้น และลดความเชื่อในด้านสิ่งเหนือธรรมชาติหรือสิ่งที่มีในธรรมชาติลงไป

7. ความมีฐานะของคนในชุมชน ในชุมชนคนมีฐานะดียุคเก่าเริ่มตายจากไปคนมีฐานะดียุคใหม่เข้ามาแทนที่ แต่คนฐานะดีนี้จะใช้แนวปฏิบัติเหนือธรรมชาติหรือการปฏิบัติกับสิ่งธรรมชาติลดลงหรือน้อยลงมาก เพราะไม่มีความเชื่ออยู่ในตนเอง จากการมีฐานะดีแล้วทำให้มีโอกาสเดินทางไปเห็นสิ่งใหม่ๆ มา โดยเฉพาะเทคนิคการผลิตผลการเกษตรแบบใหม่ แล้วนำมาปฏิบัติแล้วก็เล่าสู่คนในชุมชนฟัง คนในชุมชนก็จะเชื่อเพราะมักเชื่อว่าคนมีฐานะดีมักทำอะไรก็ถูกต้อง อีกประเด็นก็เพราะว่า คนมีฐานะดีปัจจุบันจะบริโภคนิยมเป็นส่วนมาก ทำให้เกิดการเอาอย่างของคนในชุมชน จึงทำให้ความเชื่อแต่เดิมเริ่มลดลงและจะสูญหาย หรือเปลี่ยนวิธีปฏิบัติในที่สุด

จากปัจจัยภายในชุมชนบ้านท่าหล่มที่ทำให้พิธีกรรมการเกษตรเปลี่ยนแปลงไป จะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการใช้ที่ดินหากต้องการให้ได้ผลผลิตมากก็กระทำทุกอย่าง เช่น พิธีกรรมที่ปฏิบัติต่อสิ่งเหนือธรรมชาติหรือสิ่งที่มีในธรรมชาติ หรือสิ่งไม่มีตัวตนก็ตาม และหากกล่าวถึงด้านการศึกษาแล้วผู้ผลิตจะศึกษาได้หลายแหล่งทั้งตัวบุคคลและเอกสารต่างๆ ซึ่งทราบได้จากการสอบถามถึงเรื่องการปฏิบัติพิธีกรรมของเกษตรกรปรากฏว่าผู้ปฏิบัติพิธีกรรมมักเป็นผู้มีการศึกษาระดับน้อยแต่ผู้มีการศึกษาระดับสูงมักไม่ปฏิบัติกันมากนักทั้งนี้เกิดจากผู้มีการศึกษามาก ไปพบเห็นและเรียนรู้มากจึงเชื่อในสิ่งที่จะสร้างผลผลิตการเกษตรที่เป็นของจริงสัมผัสได้เกิดความนิยมชอบกับสิ่งที่ได้เห็นนั้น มากกว่าผู้ที่เชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นคือสิ่งที่เหนือธรรมชาติ จึงไม่ปฏิบัติพิธีกรรมกันมากเพราะไม่เชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติส่วนด้านอายุของเกษตรกรนั้นยังสัมพันธ์กับการผลิตที่เกิดขึ้นเพราะผู้มีอายุมากย่อมเรียนรู้มากจึงเก็บสะสมความรู้ไว้มาก และบางอย่างก็เคยปฏิบัติหลายครั้งจนพบสิ่งที่ดีในการปฏิบัตินั้น เช่น การปฏิบัติด้านพิธีกรรมการเกษตรซึ่งเมื่อพบรูปแบบที่ดีแล้วจะนำมาปฏิบัติสืบทอดมาอีก แต่ผู้มีอายุน้อยไม่ปฏิบัติพิธีกรรมการเกษตรมากนัก เพราะมีประสบการณ์มาน้อยการสังเกตเก็บความรู้และทดลองปฏิบัติหาข้อดีของสิ่งที่พบเห็นก็มีน้อยและได้รับอิทธิพลจากสังคมภายนอกของการผลิตที่พึ่งพิงปัจจัยอื่นๆ ที่ต่างจากปัจจัยภายในสังคมของตนเอง จึงเกิดซึมซับปัจจัยนั้นมาจนกลายเป็นรับมาปฏิบัติโดยไม่รู้ตัวจนเป็นความเคยชิน สุดท้ายกลายเป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติในการทำการเกษตรต่อไป ทำให้คิดว่าพิธีกรรมการเกษตรไม่ต้องปฏิบัติก็ได้ เพราะสิ่งที่รับเข้ามาไม่ได้มีข้อกำหนดว่าต้องปฏิบัติพิธีกรรมด้วย ฉะนั้นพิธีกรรมกับผู้มีอายุน้อยจึงไม่นิยมปฏิบัติกัน และหากจะกล่าวถึงรายได้แล้วก็ยังเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเกษตรกรมาก เพราะปัจจุบันการผลิตจะมุ่งเป็นการค้าเพื่อเกิดรายได้ทั้งสิ้นเกษตรกรจึงมุ่งผลิตซ้ำในแต่ละรอบปี จึงทำให้พิธีกรรมเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะอดีตการผลิตหนึ่งอย่างจะกระทำเพียงหนึ่งครั้งในหนึ่งรอบปี

เช่น การปลูกข้าวปลูกเพียงหนึ่งครั้งเท่านั้นในหนึ่งปี พิธีกรรมจึงกระทำขึ้นได้ และ ปัจจุบันยังมีรายได้ที่เกิดจากการรับจ้างนอกฤดูกาลเกษตร ซึ่งรายได้ที่รับนี้ไม่มีการกำหนดให้ประกอบพิธีกรรมด้วย ประการสุดท้าย ได้แก่เทคโนโลยีซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตยุคปัจจุบัน และปัจจัยช่วยการผลิตที่มาจากเทคโนโลยีนี้ไม่ได้มีการประกอบพิธีกรรมรวมอยู่ด้วยดังนั้น สิ่งที่กำลังมาทั้งหมดจึงเกิดจากตัวเกษตรกรเองที่รับสิ่งต่างๆจากภายนอกชุมชนเข้ามาสู่ชุมชนและไม่ปฏิบัติพิธีกรรมเกษตร ทุกครัวเรือนหรือปฏิบัติพิธีกรรมสืบทอดต่อไป จึงทำให้พิธีกรรมการเกษตรเริ่มลดบทบาทความ

2. ปัจจัยภายนอกชุมชนบ้านท่าหล่มที่ทำให้พิธีกรรมการเกษตรเปลี่ยนแปลง

นอกจากมีสิ่งภายในชุมชน เป็นสิ่งช่วยให้มีการปฏิบัติพิธีกรรมด้านเกษตรกรรมให้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ยังมีปัจจัยที่อยู่ภายนอกชุมชนอีกมากมาย ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเกษตรในชุมชน โดยเฉพาะในด้านสังคม เศรษฐกิจ นโยบายของรัฐบาลที่มีในประเทศ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งมีทั้งรูปแบบการที่คนในชุมชนไปรับรู้จากภายนอกชุมชน หรือสัมผัสการกระทำด้านการผลิตโดยตรงของชุมชน และการเกษตรบางอย่างมนุษย์สามารถฝืนธรรมชาติได้ ไม่ต้องอาศัยหรือพึ่งพิงธรรมชาติช่วยเหลือ เช่น การสร้างฝนเทียมให้มีน้ำใช้ในการเกษตรได้ในการสร้างผลผลิตด้านการเกษตรให้เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น หากให้พึ่งพิงธรรมชาติแล้ว บางอย่างก็เกิดความไม่มั่นใจว่าการพึ่งพิงนั้นจะได้ผลหรือไม่การร่อนน้ำฝนเพื่อใช้ในการทำนา บางครั้งฝนอาจตกตามฤดูกาล แต่ถ้าช่วงภาวะอากาศเปลี่ยนแปลงอาจไม่มีฝนตกก็ได้แม้จะทำพิธีกรรมต่างๆ ก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับ การพึ่งพิงเทคโนโลยีจะเห็นผลเร็วและใช้เวลาไม่นาน ทำให้เกิดความมั่นใจที่จะสร้างผลผลิตขึ้นได้เพราะเทคโนโลยีช่วยได้ แม้มันไม่ได้จัดพิธีกรรมอะไรเลย เช่น การสร้างคลองชลประทานเก็บกักน้ำเป็นต้น จึงทำให้ การจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับน้ำแต่เดิมจึงลดลงเพราะไม่ต้องพึ่งพิงผีเหมืองฝายอีก และแต่เดิมในการสร้างผลผลิตทางการเกษตร เป็นการผลิตแค่พอเพียงกับการกินในครอบครัว เมื่อเหลือแล้วจะแบ่งปันให้เพื่อนบ้านและใช้ทำบุญเท่านั้น ต่างกับปัจจุบันการผลิตจะเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายเอาเงินที่ได้มาใช้จ่ายในครอบครัว การใช้จ่ายในครอบครัวไม่เพียงแต่แค่การใช้จ่ายบริโภคเท่านั้น แต่มีการใช้กับการอุปโภคบริโภคตามกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตเป็นการอุปโภคที่ก่อให้เกิดความสะดวกสบายรวดเร็วของผู้ใช้และยังนำเอาค่านิยมการอุปโภคบริโภคแบบชาวตะวันตกมาใช้กับประเทศไทย ทำให้ชุมชนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเกษตรเกิดขึ้นจากปัญหาการใช้เทคโนโลยี นโยบายของรัฐ ความต้องการในการดำรงชีวิตและอิทธิพลของตลาดทำให้มีพิธีกรรมการเกษตรเปลี่ยนแปลงคือ

1. การใช้เทคโนโลยีช่วยในการผลิต

1.1 การใช้ปุ๋ยในการบำรุงดินจากเดิมชุมชนใช้ปุ๋ยจากมูลโค กระบือ สุนัข ใ้ ก่ ในการบำรุงดินเพื่อให้พืชเจริญเติบโตนั้น ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ซึ่งเห็นผลรวดเร็ว จึงเป็นสิ่งเร่งให้พืชเติบโตงอกงามทันกับความต้องการของการจำหน่ายหรือตลาด และการใช้ปุ๋ยก็ สะดวกสบายทั้งการหาซื้อ วิธีใช้ การขนย้ายก็ง่ายซึ่งไม่มีหลายขั้นตอน ต่างจากปุ๋ยจากสัตว์ซึ่งมี ปัญหาหลายประการ เช่น หาซื้อยาก เพราะการเลี้ยงวัวควายเพื่อให้ได้มูลลดลง การย้ายปุ๋ย ทั้งวิธี ใช้ การเก็บรักษา มีหลายขั้นตอน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนนิยมใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์แทน ปุ๋ยจากมูลสัตว์มากขึ้นดังนั้นเทคโนโลยีในเรื่องปุ๋ยจึงเป็นสิ่งที่คนในชุมชนให้ความนิยมใช้กันมาก

1.2 ยาฆ่าแมลงและฆ่าวัชพืช เดิมคนในชุมชนใช้วิธีปราบวัชพืชโดยการลาก ถางออกและการฆ่าแมลงใช้วิธีจับมาฆ่า หรือใช้วิธีให้สัตว์ที่มีในธรรมชาติทำลายกันเอง เช่น กิ้งก่าจับแมลงต่างๆ กิน และการใช้กับดัก เป็นต้น แต่ปัจจุบันใช้วิธีการสะดวกหรือง่ายขึ้นจากอดีต โดยการใช้อยาฆ่าแมลง ยาฆ่าวัชพืช หล้า ซึ่งยาเหล่านั้นเป็นเป็นสารเคมีที่ใช้แล้วได้ผลรวดเร็ว เมื่อนำมาพ่นถูกตัวแมลงหรือวัชพืชจะตายทันทีจึงกล่าวได้ว่ายาฆ่าแมลงและยาฆ่าวัชพืช เป็น เทคโนโลยีอีกอย่างหนึ่งเช่นกันที่เกษตรกรใช้กันมากในชุมชน

1.3 เครื่องจักรเครื่องยนต์เข้าเกี่ยวกับ การจัดการสร้างผลผลิตด้านการ เกษตร อดีตจะมีแต่ใช้แรงงานคนหรือสัตว์เข้าช่วยการผ่อนแรง หรือเป็นสิ่งจัดการการเกษตร ปัจจุบันเมื่อมีเทคโนโลยีเกิดขึ้นก็มีการใช้เครื่องผ่อนแรงชนิดใหม่มากขึ้นการใช้เครื่องจักรกล เครื่องยนต์เหล่านี้จะทำให้การสร้างผลผลิตได้รวดเร็ว เช่น การใช้รถไถนาเดินตาม รถชนผลผลิต รถตัดหญ้าตัดพดลคม ซึ่งทุกอย่างจะอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการจะจัดสร้างผลผลิตทั้งสิ้น การ จัดซื้อก็ง่าย

1.4 เทคโนโลยีในการผลิตนั้น หาซื้อได้ตามร้านค้าทั้งระบบเงินสด เงินผ่อน หรือจากการซื้อจาก ธกส. โดยเฉพาะผู้เป็นสมาชิก ธกส.จะมีบริการขายที่รวดเร็วจะเป็นการขายแบบ ระบบเงินสดก็ได้เงินผ่อนก็ได้ ดังเช่นหากซื้อระบบเงินผ่อนนั้น เมื่อเก็บผลผลิตแล้วจำหน่ายผล ผลิตแล้วถึงส่งเงินค่าซื้อเครื่องจักรนั้นๆ เป็นวิธีการสะดวกในการจัดหา ด้านเครื่องจักรกล เครื่อง ยนต์เหล่านี้ หากไม่มีการจัดหาอุปกรณ์การผลิตดังกล่าวก็จะทำให้เกิดการสร้างผลผลิตได้ล่าช้า ไม่ ทันตามฤดูกาลของการทำเกษตรกรรมนั้นๆ หรือทำให้ทำการเกษตรในหนึ่งปีไม่ได้หลายครั้ง เครื่องจักรเครื่องยนต์เหล่านี้ จึงเป็นเทคโนโลยีที่จำเป็นมากในการเกษตรในยุคปัจจุบัน

1.5 พันธุ์พืช ในอดีตชุมชนแห่งนี้จะใช้วิธีเก็บพันธุ์ไว้เมื่อผลผลิตออกแล้วเพื่อ ใช้ในปีต่อไป แต่ในปัจจุบันพันธุ์พืชได้ซื้อจากนอกชุมชนเกิดขึ้นบ้างแล้ว โดยเฉพาะพันธุ์ข้าว จะซื้อจากหน่วยงานรัฐที่จัดจำหน่ายเช่นในอำเภอพาน อำเภอแม่ใจ ที่ตั้งใกล้เคียงกับบ้านท่าหล่ม

แห่งนี้ ซึ่งพันธุ์พืชมักจะเป็นพันธุ์ใหม่เกิดขึ้น ด้วยเหตุการณ์ผสมผสานสร้างสายพันธุ์พืชขึ้นมาใหม่ เช่น ข้าวจะมีพันธุ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ลุ่มเช่นบ้านท่าหล่มแห่งนี้จะใช้ปลูก ซึ่งข้าวพันธุ์ใหม่นั้นมาจากการรวมคุณสมบัติที่ดีของแต่ละพันธุ์มารวมกัน จึงกล่าวได้ว่า พันธุ์พืชที่สร้างจากเทคโนโลยีใหม่ เป็นสิ่งช่วยให้เกิดผลผลิตของพืช ที่มีคุณภาพที่ดีแก่เกษตรกรแต่ละคนเดียวกันข้าวพันธุ์เดิมก็เริ่มสูญสิ้นไป และเมื่อข้าวพันธุ์ใหม่มีคุณสมบัติที่ดีอยู่ในตัวข้าวที่สามารถต้านทานโรคได้ดีแล้ว จึงทำให้พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว เช่น ให้อินาช่วยดูแลรักษาขณะปลูกข้าวเสร็จจนถึงเก็บเกี่ยวเริ่มหมดบทบาทลง

1.6 สื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มีอิทธิพลต่อเกษตรกรมาก โดยเฉพาะโทรทัศน์ที่มีรายการด้านการเกษตรที่เกษตรกรทำแล้วประสบผลสำเร็จมานำเสนอให้เกษตรกรดูเป็นตัวอย่าง มีการเสนอความรู้ให้เฉพาะตัวได้โดยการให้สถานที่ติดต่อสอบถามสำหรับเกษตรกรที่สนใจการเกษตรแต่ละเรื่องไว้ให้ด้วย และรัฐก็ใช้นโยบายให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกร เสนอให้หน่วยงานของรัฐมาให้ความรู้ ทั้งมีการศึกษาสถานปฏิบัติจริงให้แก่เกษตรกรด้วย จึงเป็นการจุดประกายให้เกิดการสนใจและเกิดการศึกษานามาปฏิบัติติดตามมา

จากการที่เกษตรกรใช้เทคโนโลยีในการผลิตและจำหน่ายนั้น จำเป็นจะต้องมีนโยบายของรัฐเข้ามาช่วยเกษตรกรตั้งแต่การให้บริการซื้ออุปกรณ์ทำการผลิต ตลอดจนการรับซื้อสินค้า หรือจำหน่ายสินค้า การรับผลิตแล้วแต่การจะสร้างผลผลิตให้ได้คุณภาพที่ดีเหมาะสมงานองสินค้าเป็นต้น

2. รัฐบาลที่เข้ามามีบทบาทส่งเสริมการเกษตร

2.1 นโยบายส่งเสริมการสร้างระบบชลประทานของรัฐให้แก่ชุมชนจากอดีตไม่เคยมีระบบชลประทานที่สร้างด้วยคอนกรีตเกิดขึ้นในชุมชน มีเพียงเหมืองฝายสร้างโดยการใช้ไม้เท่านั้นที่สร้างขึ้น ต้องทำการซ่อมแซมทุกปี ซึ่งฝายนี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นรับน้ำจากต้นน้ำในเขตอำเภอน้ำจืดที่ไหลเป็นลำน้ำผ่านข้างชุมชนแห่งนี้ เมื่อปี พ.ศ. 2536 รัฐบาลได้ส่งเสริมให้มีระบบชลประทานที่สร้างโดยใช้คอนกรีตเข้าสู่ชุมชนแห่งนี้ แทนฝายที่ชาวบ้านสร้างขึ้น มีการขุดลอกลำน้ำเดิมให้กว้างและลึกมากกว่าเดิมอีกด้วย โดยการขุดลอกลำน้ำนี้รัฐได้จัดสรรงบประมาณผ่านทางองค์การบริหารส่วนตำบลให้จัดสร้างและซ่อมแซมเมื่อชลประทานชำรุด ซึ่งทำให้เป็นการซ่อมแซมที่ในเวลารวดเร็ว อีกทั้งเกษตรกรไม่ต้องเสียเวลาทำรายได้เพื่อมาช่วยกันซ่อมแซมเหมืองฝาย แต่ขณะเดียวกันการรวมกลุ่มก็เริ่มจะหมดไป การช่วยเหลือซ่อมแซมเป็นการมุ่งหวังเพื่อเกิดรายได้ ทำให้ความสามัคคี ความเอื้ออาทรต่อกันเริ่มหมดไป เพราะขาดพิธีกรรมซึ่งมีแต่เดิมที่เคยเป็นตัวเชื่อมคนในชุมชนรักหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติหมดไป

2.2 ความรู้ด้านการเกษตรสืบทอดจากบรรพบุรุษ แต่ในยุคปัจจุบันความรู้ได้รับจากนโยบายของรัฐและได้รับหลายแนวทาง เช่น จากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอที่ต้องดูแลเกษตรกรเองและ จากเจ้าหน้าที่เกษตรจากอำเภอใกล้เคียงมาให้ความรู้ เช่น แนะนำให้ความรู้เรื่องการปลูกลิ้นจี่ ลำไย ซึ่งเป็นไม้ผลที่ ชุมชนนิยมปลูกกัน และเกษตรกรยังได้รับการอบรมจากรัฐจัดให้ ในเรื่องเกษตรทฤษฎีแนวใหม่ เกษตรพอเพียง สิ่งเหล่านี้ในชุมชนแห่งนี้เริ่มเรียนรู้และรับกระบวนการปลูกพืชเหล่านี้ปฏิบัติกันบ้างแล้ว

2.3 นโยบายของรัฐในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพื่อคนในชุมชนได้กินคืออยู่ดีจากการมีรายได้ของผลผลิตการเกษตรรัฐได้เข้ามาส่งเสริมการเกษตรแก่เกษตรกร เช่น จากเรื่องเกษตรผสมผสาน เกษตรทางเลือก และเกษตรอินทรีย์ ซึ่งนโยบายรัฐ และการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อขอเงินกู้ ซึ่งเกษตรกรในชุมชนเริ่มนำมาปฏิบัติกันบ้างแล้ว

3. ความต้องการที่เกิดขึ้นในการดำรงวิถีชีวิตในกระแสสังคมปัจจุบัน

3.1 ความต้องการใช้เงินซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคจากอดีตการอุปโภคบริโภคที่ใช้ในสังคมเกษตรกรและชนบทมีความต้องการซื้อไม่สิ้นเปลืองเช่นปัจจุบัน เพียงต้องการซื้อปัจจัยสี่เพื่อการดำรงชีวิตอยู่เท่านั้น แต่ในยุคปัจจุบันนอกจากจำเป็นปัจจัยสี่แล้ว ยังต้องการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกความสะดวกสบายและความสุขความบันเทิงให้เกิดแก่ตนเอง ดังนั้นเมื่อขายผลผลิตแล้วนอกจากใช้เงินซื้อปัจจัยสี่แล้ว ยังต้องซื้อสิ่งอื่นเพิ่มขึ้น เช่น เครื่องเสียง พัดลม ตู้เย็น โทรทัศน์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ เตาแก๊ส เครื่องทำน้ำอุ่น และอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างอื่นๆ อีก ด้วยการซื้อสิ่งเหล่านี้กระทำตามกระแสนิยมของวิถีชีวิตปัจจุบัน เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

3.2 ความต้องการให้ลูกหลานได้รับการศึกษาที่ดี อดีตการศึกษาไม่จำเป็นต้องเรียนรู้มากนักเพียงแค่อ่านออกเขียนได้ก็ใช้ได้ เพราะเมื่อเรียนจบแล้วก็ไม่ได้ไปประกอบอาชีพอะไร นอกจากจะช่วยพ่อแม่ทำนาทำสวนเท่านั้น เดิมชุมชนแห่งนี้ไม่นิยมส่งเสริมลูกไปเรียนหนังสือระดับสูงเนื่องจากพ่อแม่ทำนาเลี้ยงสัตว์เท่านั้น ลูกเมื่อโตขึ้นก็ช่วยพ่อแม่และดำเนินวิถีชีวิตตามพ่อแม่ อีกประการชุมชนแห่งนี้ในอดีตยังอยู่ห่างไกลความเจริญมาก เพราะเส้นทางคมนาคมเข้าสู่ตัวเมืองลำบาก ไม่มีถนนลาดยางและคอนกรีตเช่นปัจจุบัน คนจึงไม่นิยมเข้าเมืองจึงไม่เห็นประโยชน์ของการศึกษา แต่เมื่อเวลาผ่านไป มีเด็กบางคนที่พ่อแม่ให้อยู่กับญาติในเมือง และได้เรียนสูงมีงานทำที่สบายกว่าผู้มีการศึกษาน้อยที่มีในชุมชน เมื่อเห็นตัวอย่างที่ดีแล้ว ทำให้เกษตรกรในชุมชนนี้นิยมส่งเสริมลูกเข้าศึกษาในเมืองและให้เรียนในระดับสูงกว่าเดิม จนกระทั่งการคมนาคมของหมู่บ้านดีขึ้นเดินทางเข้าเมืองสะดวก ทำให้เด็กในชุมชนมีโอกาสเข้าศึกษาในระดับสูงได้ ด้วย

เหตุดังกล่าวจึงมีรายจ่ายของเกษตรกรมากขึ้น ทำให้เกษตรกรต้องเร่งสร้างผลผลิตขึ้น จึงกล่าวได้ว่า การส่งลูกศึกษาในระดับสูง ทำให้การสร้างผลผลิตไม่เป็นไปตามฤดูกาลมีการเร่งสร้างผลผลิต เกษตรหลายครั้งในรอบปี

3.3 ความต้องการใช้เงิน ในการดำเนินวิถีชีวิตยุคใหม่ ซึ่งปัจจุบันสิ่ง ดังกล่าว ได้เป็นปัจจัยใหม่ของการจะดำเนินชีวิตอยู่ไปแล้ว เช่น การใช้เงิน เสียค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ ค่าโทรศัพท์ ค่ารถถูกไปโรงเรียน เป็นต้น

3.4 ความต้องการใช้อุปกรณ์สร้างผลผลิต จากอดีตเกษตรกรในชุมชนจะ ประดิษฐ์อุปกรณ์สร้างผลผลิตต่างๆด้านการเกษตรขึ้นเอง เช่น การทำนาจะสาน คุ ดิข้าว ทำ วิ พัดข้าว ทำคันทนา ด้วยตนเองทั้งสิ้น แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ต้องจัดซื้อจัดหา เช่น รถไถนาเดินตาม รถ อีแต่น รถยนต์ เครื่องตัดหญ้า การจ้างรถแบ็กโฮขุดบ่อปลา การซื้อพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ฯลฯ เหล่านี้ล้วนต้องใช้เงินในการจัดซื้อทั้งสิ้น จึงเป็นปัจจัยภายนอกของชุมชนทั้งสิ้น

3.5 ความต้องการของในสังคมใหม่ที่เกิดขึ้น ของเกษตรกรในชุมชน เช่น การใช้จ่ายเพื่อรวมกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มฅาปนกิจ ซึ่งเป็นการออมเงินไว้สำหรับใช้จ่ายแก่คนที่มิ ีชีวิตอยู่ให้แก่ผู้เสียชีวิตแล้ว กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านเป็นการช่วยเหลือด้านการเงินเมื่อขาดแคลนเงิน ของกลุ่มสมาชิก กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกัน กลุ่มเหล่านี้จะมาร่วมออมเงินไว้ และให้ ู้ยืมเฉพาะผู้ออม

3.6 ความต้องการในการใช้หนี้สิน เป็นการใช้จ่ายเงินคืนแก่ผู้เป็นเจ้าของหนี้หลัก ึ่งเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว เช่น การใช้หนี้ ธกส. ซึ่งเกษตรกรมักกู้ยืมกันมากเพื่อเอาลงทุนทำการเกษตร ต่างๆ หรือกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้านซึ่งผู้กู้ได้กู้เงินจากกลุ่มดังกล่าว มาลงทุนก่อน แต่ต้องใช้เงิน คืนเมื่อเก็บผลผลิตจำหน่ายแล้วหรือตามระยะเวลาที่กำหนดส่งคืน

3.7 อิทธิพลจากตลาด การมีตลาดจะต้องมีสินค้า มีผู้ซื้อ ผู้ขาย โดยเฉพาะใน ชุมชนแห่งนี้ในอดีตใช้วิธีการขายข้าวโดยผู้ผลิตนำไปขายเองที่โรงสีข้าว ส่วนผลผลิตจากสวนผล ไม้ผักต่างๆก็ใช้วิธีการนำไปขายเองถึงตลาด เมื่อการคมนาคมดีขึ้นก็มีพ่อค้าคนกลางมาซื้อถึงแหล่ง ผลิตผู้ผลิตไม่ต้องลำบากในการนำผลผลิตไปจำหน่ายเอง ปัจจุบันกลับใช้การสื่อสารของระบบ ีโทรศัพท์เป็นการสื่อสารถามไถ่ราคา กำหนดราคา กำหนดแหล่งตลาดกันขึ้น เป็นการตลาดที่ง่าย ขึ้นอีกในการประหยัดเวลาเดินทางและส่งจำหน่าย จึงกล่าวได้ว่าระบบตลาดยุคปัจจุบันเป็นปัจจัย สำคัญในการสร้างตลาดซื้อขายไปแล้ว

โดยสรุปแล้วปัจจัยภายนอกที่เข้าสู่ชุมชนสะท้อนให้เห็นว่ามาจากสาเหตุหลาย ประการ เช่นการใช้เทคโนโลยีที่จะช่วยการผลิตเกิดขึ้น ดังเช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าวัชพืช เครื่อง จักร เครื่องยนต์ พืชสายพันธุ์ใหม่ สื่อมวลชนรูปแบบต่างๆ ตลอดจนนโยบายของรัฐ ที่เข้ามา

ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร ความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตภายใต้กระแสสังคมปัจจุบัน ที่ต้องมีรายจ่ายมากมาย ที่แตกต่างจากอดีตจึงต้องเสาะแสวงหารายได้ให้มากถึงจะดำรงชีพอยู่ได้ และอิทธิพลของตลาดที่มีต่อระบบการผลิตและการจำหน่ายสินค้าการเกษตรของเกษตรกร มีราคาสินค้าผันผวนตลอดก่อให้เกิดรายได้ที่ไม่แน่นอนแก่เกษตรกรมากขึ้นทำให้ต้องเร่งสร้างผลผลิตให้มาก และรวดเร็ว และเน้นการผลิตเป็นการสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้ได้มากจึงนำไปจรรยาบรรณของเกษตรกรมาพัฒนาการเกษตรเพื่อให้มีคุณภาพดี เพื่อจะได้จำหน่ายในตลาดทำให้มีเทคโนโลยีเป็นทางเลือกใหม่ และที่พึงพิงใหม่ที่เกิดแก่เกษตรกรและการเผยแพร่รูปแบบของการเกษตรในด้านเทคโนโลยี นโยบายรัฐ การตลาด เศรษฐกิจที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งสนับสนุนก่อให้เกิดรายได้นั้น เกษตรกรได้ยอมรับ และนำมาปฏิบัตินั้นจะเหมาะสมด้านกายภาพดี แต่ไม่ได้มีรูปแบบของการที่จะต้องทำพิธีกรรม ประกอบอยู่ด้วย จึงทำให้พิธีกรรมการเกษตรที่เคยสัมพันธ์กับการผลิต เริ่มจะสูญสิ้นไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมการเกษตร หลังจากได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว พบว่าข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์ได้ ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปคือ ปัจจัยภายนอกชุมชน เช่น ข้อมูล นโยบายของรัฐ ข้อมูลด้าน สังคมและเทคโนโลยี ข้อมูลด้าน เศรษฐกิจ และปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่พิธีกรรมต่างๆ ที่มีในชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของประชาชนไทลื้อกลุ่มตัวอย่าง จำแนกปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ	
เพศ	ชาย	58	54.72
	หญิง	48	45.28
	รวม	106	100.00

1.1 เพศ

จากตารางกลุ่มตัวอย่างประชาชนไทลื้อ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.72 รองลงมาเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 45.28

แสดงให้เห็นว่าเพศชายสนใจให้ข้อมูลมากกว่าเพศหญิง เพราะเพศชายจะเป็นผู้เข้าร่วมพิธีกรรมมากกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงมักจะได้ช่วยเหลือในด้านพิธีกรรมในด้านการจัดเตรียมอุปกรณ์หรือเครื่องสังเวย

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
20 - 30 ปี	5	4.72
31 - 40 ปี	18	16.98
41 - 50 ปี	52	49.06
51 - 60 ปี	19	17.92
61 - 70 ปี	9	8.50

ตารางที่ 1 (ต่อ)

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
71 - 90 ปี	2	1.88
81 - 90 ปี	1	0.94
รวม	106	100.00

1.2 อายุ

จากตารางพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรไทลื้อส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 49.06 รองลงมา 51-60 ปีคิดเป็นร้อยละ 17.92 อายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.98 อายุ 81- 90 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.94 อายุ 61-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 8.50 อายุ 71- 80 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.88 อายุ 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.72

แสดงให้เห็นว่าไทลื้อที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปีจะมีบทบาทด้านการเกษตรมากที่สุด เพราะคนช่วงอายุนี้ จะมีประสบการณ์ ในการทำพิธีกรรมมานานพอสมควร และยังมี ความซื่อสัตย์กับพิธีกรรมเป็นส่วนมากซึ่งแตกต่างจากคนที่อายุต่ำกว่า 41-50 ปี ซึ่งมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดพิธีกรรมมีน้อย ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ นอกชุมชน เป็นสิ่งเบี่ยงเบนให้ ความสนใจจะจัดพิธีกรรมน้อยลง และผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ความคล่องแคล่วในการจัดพิธีกรรมจะมีน้อยลง มีความเชื่องช้าขึ้นมาก อายุแต่ละช่วงดังกล่าวจึงมีผลต่อการจัดพิธีกรรมการเกษตรได้

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	87	82.08
มัธยมศึกษา	13	12.26
ปวช. ปวส. อนุปริญญา	1	0.94
ไม่รู้หนังสือ	5	4.72
รวม	106	100.00

1.3 ระดับการศึกษา

จากตารางกลุ่มตัวอย่างประชาชนไทลื้อ ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 82.18 รองลงมามัธยมศึกษาร้อยละ 12.26 ปวช. ปวส. คิดเป็นร้อยละ 0.94 ไม่รู้หนังสือคิดเป็นร้อยละ 4.72

แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลการเกษตรและพิธีกรรมเป็นบุคคลมิใช่หัวหน้าครอบครัว และผู้มีการศึกษา น้อยจะเป็นผู้รักษาพิธีกรรมไว้มาก เพราะมีความผูกพันมานาน ได้สังเกตเห็นผลพิธีกรรมมานาน คนที่มีความรู้ น้อยจะสนใจเรื่องพิธีกรรมได้มากกว่าผู้มีการศึกษามาก

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้าง	1	0.94
ทำนา	100	94.33
ทำไร่	2	1.90
เลี้ยงสัตว์	3	2.83
รวม	106	100.00

1.4 อาชีพหลัก

จากตารางพบว่าประชาชนไทลื้อกลุ่มตัวอย่างส่วนมาก มีอาชีพหลักคือ การทำนา คิดเป็นร้อยละ 94.33 รองลงมา เลี้ยงสัตว์ร้อยละ 2.83 ทำไร่คิดเป็นร้อยละ 1.90 รับจ้างร้อยละ 0.94

แสดงให้เห็นว่าอาชีพนี้คนอยู่ในชุมชน ยังยึดเป็นอาชีพหลักของตนเอง เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่าทำการเกษตรอยู่แล้ว และอดีตการทำเกษตรของไทยโดยเฉพาะการทำนาจะมีการทำพิธีกรรมประกอบปฏิบัติมาตลอดเพราะคนไทยแต่เดิมมีการดำรงชีวิตโดยพึ่งพิงธรรมชาติมานาน การทำนาจึงเป็นอาชีพหลักที่เกษตรกรแห่งนี้ต้องสัมพันธ์กับพิธีกรรม

อาชีพรอง	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้าง	25	23.58
ทำสวน	24	22.65

ตารางที่ 1 (ต่อ)

อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
ทำไร่	8	7.55
ค้าขาย	13	12.26
เลี้ยงสัตว์	36	33.96
รวม	106	100.00

1.5 อาชีพรอง

จากตารางพบว่าประชากรไทลื้อกลุ่มตัวอย่างมีอาชีพรอง เลี้ยงสัตว์คิดเป็นร้อยละ 33.96 รองลงมา รับจ้างคิดเป็นร้อยละ 23.58 ทำสวน 22.65 ค้าขายคิดเป็นร้อยละ 12.26 ทำไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.55

แสดงให้เห็นทราบว่า คนในชุมชนแห่งนี้ประกอบอาชีพรองที่นำรายได้มาเสริมตนเอง ในช่วงทำอาชีพหลักเสร็จแล้ว ได้แก่การเลี้ยงสัตว์ได้มากกว่าการทำอาชีพอื่น ซึ่ง การเลี้ยงสัตว์นั้น เกษตรกรยังนำมาสัมพันธ์กับพิธีกรรมการเกษตรเช่นกัน เช่นการบอกกล่าวเจ้าที่และการขอความช่วยเหลือจากเจ้าที่ขณะจะเริ่มเลี้ยงสัตว์เป็นต้น เป็นต้น

รายได้ (ต่อปี)	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10,000 บาท	14	13.21
ต่ำกว่า 10,001 - 20,000 บาท	17	16.04
ต่ำกว่า 20,001 - 30,000 บาท	30	28.30
ต่ำกว่า 30,001 - 40,000 บาท	24	22.64
ต่ำกว่า 40,001 - 50,000 บาท	11	10.38
ต่ำกว่า 50,001 - 60,000 บาท	3	2.83
ต่ำกว่า 60,001 - 70,000 บาท	3	2.83
ต่ำกว่า 70,001 - 80,000 บาท	4	3.77
รวม	106	100.00

1.5 รายได้ต่อปี

จากตารางพบว่าไทลื้อกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.30 รายได้รองลงมา 30,001-40,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 92.65 รายได้ 10,000 -20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 16.04 รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 13.21 รายได้ 40,001-50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 10.38 รายได้ 70,001-80,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.77 รายได้ 50,001-60,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.83

แสดงให้ทราบถึงรายได้ของเกษตรกรในท้องถิ่นนี้ว่ามีรายได้ค่อนข้างดี ซึ่งสะท้อนถึงการมีเศรษฐกิจที่ดีของครอบครัว แต่การที่เกษตรกรจะทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นเพราะมาจากผลผลิตได้มากนั่นเอง สาเหตุผลผลิตได้มากเพราะได้นำพิธีกรรมมาสัมพันธ์ด้วยการผลิตตั้งแต่เริ่มผลิตจนกระทั่งจำหน่าย เช่น การบอกเจ้าที่ดูแลผลผลิตให้เป็นต้น

การเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน	จำนวน	ร้อยละ
เป็นเจ้าของที่ดิน	76	71.7
เช่าที่ดินทำกิน	19	17.9
อาศัยผู้อื่นทำกิน	19	17.92
รวม	106	100.00

1.6 ที่ดินทำกิน

จากตารางพบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จะเป็นเจ้าของที่ดินเป็นจำนวนมากคิดเป็นร้อยละ 71.70 รองลงมาอาศัยที่ดินผู้อื่นทำกิน คิดเป็นร้อยละ 17.92 และเช่าที่ดินทำกิน คิดเป็นร้อยละ 10.38

แสดงให้ทราบถึงว่าเกษตรกรในชุมชนนี้ มีที่ดินสำหรับตนเองทำกินเป็นส่วนมาก ผู้อาศัยที่ดินผู้อื่นทำกินมีจำนวนน้อย ซึ่งเป็นเรื่องที่จะทำให้เกษตรกรไม่ต้องสูญเสียรายได้ที่ต้องจ่ายค่าเช่าที่ดิน ทำให้เกิดความเต็มใจ พอใจที่จะทำพิธีกรรม เพื่อให้ได้ผลผลิตแก่ตนเองให้ได้มากที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่รายได้ที่มากขึ้น และการจะบำรุงพื้นที่ดินนั้นๆให้มีคุณภาพดี เมื่อเป็นที่ดินของตนเองก็มั่นใจไม่กังวลว่าจะถูกเจ้าของที่ดินเรียกที่ดินคืน ซึ่งการลงทุนทำพิธีกรรมเพื่อเกิดผลผลิตที่ดีในที่ดินก็จะไม่สูญเปล่าไป

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ตำแหน่งหน้าที่ในหมู่บ้าน	จำนวน	ร้อยละ
ผู้อาวุโส	4	3.77
ผู้ใหญ่บ้าน	2	1.89
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	3	2.83
สมาชิก อบต.	4	3.78
คณะกรรมการเหมืองฝาย	6	5.66
บุคคลทั่วไป	74	69.81
กรรมการหมู่บ้าน	7	6.60
กรรมการแม่บ้าน	6	5.66
รวม	106	100.00

1.7 ตำแหน่งหน้าที่ในชุมชน

จากตารางพบว่าประชาชนกลุ่มตัวอย่าง เป็นบุคคลทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 69.81 รองลงมาเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 6.60 คณะกรรมการเหมืองฝาย และกรรมการแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 5.66 สมาชิกอบต. และผู้อาวุโสคิดเป็นร้อยละ 3.77 ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 2.83 ผู้ใหญ่บ้านคิดเป็นร้อยละ 1.89

แสดงให้เห็นว่าบุคคลทั่วไปจะเป็นเกษตรกร ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการประกอบอาชีพทำนาและทำพิธีกรรม เพราะการเป็นผู้นำย่อมทำการรวมกลุ่มหรือเรียกรวมกลุ่มในการจัดทำพิธีกรรมได้ง่ายและรวดเร็วได้

ตอนที่ 2 ปัจจัยภายนอกที่ได้ปฏิบัติในด้านนโยบาย เศรษฐกิจ สังคม

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของประชากรไทลื้อ จำแนกตาม ปัจจัยภายนอก
ที่ได้ปฏิบัติ ด้านนโยบาย

ปัจจัยด้านนโยบาย	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. ทำนใช้น้ำจากชลประทานทำนาทุกปี	59.43%	40.56%
2. ทำนใช้น้ำจากชลประทานปลูกผัก	58.49%	41.51%
3. ทำนซื้อเมล็ดข้าวจาก ธกส. หรือกรมการข้าว	65.09%	34.91%
4. ทำนกู้เงินจาก ธกส. เพื่อลงทุนทำนาทุกปี	72.64%	27.36%
5. ทำนจำหน่ายข้าวไว้กับ ธกส. เมื่อข้าวราคาถูก	59.43%	40.57%
6. ทำนได้รับความรู้การเกษตร จากเกษตรตำบล	65.09%	34.91%

จากตารางปัจจัยภายนอกชุมชนได้ปฏิบัติด้านนโยบายที่มีอิทธิพลต่อการเกษตร ที่เกษตรกรไทลื้อกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่า เกษตรกรไทลื้อได้กู้เงินจาก ธกส. เพื่อลงทุนทำนา คิดเป็นร้อยละ 72.64 ได้รับความรู้จากเกษตรตำบลแนะนำเรื่องการเกษตร และซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจาก ธกส. คิดเป็นร้อยละ 65.09 จำหน่ายข้าวไว้กับ ธกส. เมื่อราคาข้าวถูก และใช้น้ำจากชลประทานทำนา คิดเป็นร้อยละ 59.43 ใช้น้ำจากชลประทานปลูกผัก คิดเป็นร้อยละ 58.49

โดยสรุปแล้วคือ เกษตรกรไทลื้อ ได้รู้จักแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้นและด้านพันธุ์ข้าว ได้พันธุ์ข้าวชนิดใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพดินและปริมาณน้ำที่ต้องใช้ ซึ่งข้าวบางชนิดไม่ต้องใช้น้ำมากก็เติบโตได้ แต่ขณะเดียวกันก็สูญเสียข้าวพันธุ์เดิมไป ส่วนการแบ่งปันน้ำจากชลประทานหรือลำห้วยธรรมชาติเพื่อใช้ในการเกษตรนั้น กลุ่มเกษตรกรจะมีแบ่งน้ำอย่างเป็นธรรมมีระบบการแบ่งปันน้ำแบบเดิมที่เป็นระบบเหมืองฝายอยู่บ้างมีรัฐเข้าชี้แนะให้กระทำ เป็นการช่วยลดการขัดแย้งเรื่องการแข่งขันใช้น้ำได้ แต่พิธีกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องน้ำไม่มีปฏิบัติเป็นระบบกลุ่มอีก จะเป็นพิธีกรรมระดับครอบครัวไปแล้ว และมีบางครอบครัวเท่านั้นที่ปฏิบัติกัน และเมื่อเกษตรกรจะขายราคาข้าวสูงนั้น เกษตรกรจะใช้วิธีจำหน่ายข้าวไว้กับ ธกส. ก่อนแล้วจำหน่ายเมื่อข้าวราคาสูง ส่วนด้านความรู้ นั้นเกษตรตำบลให้การแนะนำแก่เกษตรกรในการใช้ เทคโนโลยีที่ช่วยสร้างผลผลิตกล่าวได้ว่าเมื่อเกษตรกรได้ใช้เทคโนโลยีช่วยแล้วทำให้สร้างผลผลิตได้ปริมาณมากรวดเร็ว

ทันกับความต้องการของตลาด เกษตรกรจึงพึ่งพิงเทคโนโลยีมากขึ้น จึงไม่จำเป็นพึ่งธรรมชาติอีกต่อไปพิธีกรรมจึงไม่มีบทบาทเข้ามาเกี่ยวข้องมากนัก

ตอนที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละของประชากรไทลื้อกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ปัจจัยภายนอกที่ได้ปฏิบัติในด้านสังคมเทคโนโลยีดังเช่น

ตารางที่ 3.1 เรื่องการใช้น้ำ

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรใช้น้ำจากลำห้วย ธรรมชาติใกล้ที่นาตนเอง	24.53%	75.47%
2. เกษตรกรจ้างรถขุดร่อนน้ำ ลำห้วยหนองเขียว ให้ไหลผ่านที่นาของตนเอง	23.58%	76.42%
3. เกษตรกรใช้น้ำจากลำห้วยหนองเขียว โดยขุดต่อจากเพื่อนบ้าน	18.86%	81.13%
4. เกษตรกรให้เงินช่วยเพื่อนบ้านที่ขุดร่อนน้ำ แล้วให้ตนเอง ขุดร่อนน้ำต่อไปใช้	18.87%	81.13%

จากตารางเรื่องการใช้น้ำของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่า เกษตรกรใช้น้ำจากลำห้วยธรรมชาติใกล้ที่นาของตนเองคิดเป็นร้อยละ 24.52 จะมีการขุดร่อนน้ำจากลำห้วยหนองเขียวให้ไหลผ่านที่นาของตนเองคิดเป็นร้อยละ 23.58 จะร่อนน้ำต่อจากเพื่อนบ้านที่ขุดร่อนน้ำก่อนแล้ว และออกเงินช่วยเพื่อนบ้านขุดร่อนน้ำจากลำห้วยหนองเขียวมา คิดเป็นร้อยละ 18.87

แสดงว่าน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในสร้างทำเกษตรกรรม และในอดีตชุมชนเห็นคุณค่าของน้ำมาก จึงต้องการเก็บน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง ทำให้มีการระดมพลคนในชุมชน สร้างที่เก็บกักน้ำไว้แต่เนื่องจากยุคนั้นไม่มีอุปกรณ์ที่จะสร้างที่เก็บน้ำที่แข็งแรงเช่นปัจจุบัน จึงใช้วิธีหาสิ่งที่มีในธรรมชาติมาสร้างที่เก็บกักน้ำขึ้น เมื่อสร้างเสร็จ ทำให้มีน้ำใช้ได้ตลอด จึงเห็นคุณค่าของน้ำมากขึ้น คนในชุมชน จึงคิดหาวิธีการตอบแทนคุณน้ำและขอความช่วยเหลือสิ่งเหนือธรรมชาติที่คิดว่าเป็นสิ่งดูแลน้ำขึ้น เป็นพิธีกรรมแต่ปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสร้างที่กักเก็บน้ำ คนไม่ได้

ช่วยสร้างที่เก็บ ไม่ได้รวมกลุ่มกันทำที่เก็บน้ำด้วยตนเอง จึงไม่เห็นคุณค่าของน้ำมากนัก เพราะไม่มีโอกาสทำที่เก็บน้ำอีก ความตระหนักถึงประโยชน์ของการใช้น้ำจึงไม่มี จึงทำให้พิธีกรรมลดบทบาทลงไม่มีการจัดพิธีกรรมเกี่ยวกับน้ำเกิดขึ้น

ตารางที่ 3.2 เรื่องเทคโนโลยีเครื่องทุ่นแรง

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรใช้รถยนต์ขนข้าวที่ นวดแล้วใส่ยุ้งฉาง	87.74%	12.26%
2. เกษตรกรจ้างรถคนอื่นขนข้าวใส่ยุ้งฉาง	77.36%	22.64%
3. เกษตรกรใช้รถไถนาของตนเอง	58.49%	41.51%
4. เกษตรกรใช้รถคนอื่นไถนา	41.51%	58.49%
5. เกษตรกรจ้างรถเกี่ยวข้าวเป็นอุปกรณ์	33.96%	66.04%
6. เกษตรกรจ้างรถนวดข้าวมาใช้ในการนวดข้าว	34.96%	66.03%
7. เกษตรกรใช้รถของตนเองขนข้าวไปยังยุ้งฉาง	22.64%	77.36%
8. เกษตรกรใช้รถอีแต่นขนข้าวหลังนวดไปใส่ยุ้งฉาง	10.38%	89.62%
9. เกษตรกรใช้รถไถนาขนข้าวหลังนวดใส่ยุ้งฉาง	1.89%	91.11%

จากตารางเรื่องเทคโนโลยีเครื่องทุ่นแรงของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวได้ปฏิบัติเกี่ยวกับเทคโนโลยีเครื่องทุ่นแรงพบว่า เกษตรกรใช้รถยนต์ขนข้าวใส่ยุ้งฉางคิดเป็นร้อยละ 87.74% เกษตรกรจ้างรถคนอื่นขนข้าวใส่ยุ้งฉางคิดเป็นร้อยละ 77.36 ใช้รถไถนาของตนเองไถนา ร้อยละ 58.49ใช้รถไถนาของผู้อื่นคิดเป็นร้อยละ 41.51%จ้างรถมาเกี่ยวข้าวและจ้างรถมานวดคิดเป็นร้อยละ34.96ใช้รถตนเองขนข้าวใส่ยุ้งฉางคิดเป็นร้อยละ22.64%ใช้รถอีแต่นข้าวใส่ยุ้งฉางคิดเป็นร้อยละ 10.38 ใช้รถไถนาขนข้าวใส่ยุ้งฉางคิดเป็นร้อยละ 1.89

แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันเกษตรกรมีการใช้เครื่อง ทุ่นแรงเกี่ยวกับรถมากขึ้น แตกต่างจากอดีตจะใช้ควายเป็นส่วนมาก และการใช้ควายในอดีตจะมีพิธีกรรมประกอบด้วย เป็นเรื่องของการขอขมา และเป็นเรื่องของการตอบแทนคุณอยู่ด้วย แต่ปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีเรื่องรถเข้ามาสู่การเกษตรแทนการใช้ควายแล้ว พิธีกรรมมีจัดให้แก่รถน้อยมากไม่เหมือน เช่นจัดให้แก่ควายเช่นในอดีตอีก ฉะนั้นเทคโนโลยีจึงมีส่วนทำให้พิธีกรรมลดลง

ตารางที่ 3.3 เรื่องการใช้ปุ๋ย

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เพื่อบำรุงต้นข้าวให้เติบโต	76.42%	23.58%
2. เกษตรกรใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เพื่อบำรุงต้นผัก	77.36%	22.62%
3. เกษตรกรใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์เพื่อ บำรุงต้นข้าวให้เติบโต	18.87%	81.13%
4. เกษตรกรใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์เพื่อ บำรุงต้นผักให้เติบโต	15.09%	84.91%
5. เกษตรกรใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์และ ปุ๋ยจากวิทยาศาสตร์ในการบำรุงต้นข้าว	7.55 %	92.45%

จากตารางการใช้ปุ๋ยของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่า เกษตรกรใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์บำรุงต้นผักคิดเป็นร้อยละ 77.36 ใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์บำรุงต้นข้าวคิดเป็นร้อยละ 76.42 ใช้มูลสัตว์บำรุงต้นข้าวคิดเป็นร้อยละ 18.87 ใช้มูลสัตว์บำรุงต้นผักคิดเป็นร้อยละ 15.09 และใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์และมูลสัตว์ผสมกันบำรุงต้นข้าวคิดเป็นร้อยละ 7.55

แสดงให้เห็นได้ว่าเกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในการบำรุงต้นพืชมากขึ้น แต่มีบางส่วนใช้มูลสัตว์บำรุงต้นพืช ซึ่งในอดีตการใช้มูลสัตว์มาบำรุงต้นพืชได้นั้น สัตว์แต่ละตัวจะผ่านการทำให้เป็นปุ๋ยธรรมชาติเป็นส่วนมากเช่น ผ่านการทำให้เป็นปุ๋ยหมักหรือแม่ธรรมชาติที่มนุษย์คิดว่าเป็นผู้ดูแลพื้นดินช่วยดูแลรักษาสัตว์เหล่านั้น ให้เติบโตจนมีมูลให้เกษตรกรได้ใช้ประโยชน์ ต่างจากปัจจุบันที่ใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ไม่มีพิธีกรรมอะไรมาประกอบปุ๋ยวิทยาศาสตร์จึงมีส่วนให้พิธีกรรมลดลง

ตารางที่ 3.4 เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าว

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์ฝักไว้ เป็นคั้นกล้า	79.24%	20.75%
2. เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว ไว้เพาะเองในปีต่อไป	77.35%	22.64%
3. เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว จากแหล่งจำหน่าย	22.64%	77.36%
4. เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ฝัก จากพ่อค้า	20.75%	29.25%

จากตารางเรื่องเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ ของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่า เกษตรกรเก็บเมล็ดพันธุ์ฝักไว้เพาะเป็นคั้นกล้าเองคิดเป็นร้อยละ 79.25 เก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้เพาะเองคิดเป็นร้อยละ 73.36 ซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวจากแหล่งจำหน่ายคิดเป็นร้อยละ 22.64 ซื้อเมล็ดพันธุ์ฝักจากพ่อค้าคิดเป็นร้อยละ 20.75

แสดงให้เห็นว่า การเก็บเมล็ดพันธุ์พืชไว้เพาะกล้าเองนั้น ได้ผ่านการจัดพิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การเลี้ยงผีนา บนเจ้าที่เป็นคั้น แต่การซื้อเมล็ดพันธุ์มานั้น เมื่อจะสร้างเมล็ดพันธุ์ไม่มีการใช้พิธีกรรมประกอบ และมีการใช้เทคโนโลยีเช่นปุ๋ยวิทยาศาสตร์เข้ามาแมลงเป็นการดูแลพืชให้ได้พันธุ์ดี จึงไม่ได้ผ่านพิธีกรรมที่คนในอศิตทำกัน

ฉะนั้นการซื้อเมล็ดพันธุ์พืชมาเองก็จะได้พันธุ์พืชที่ไม่ผ่านการทำพิธีกรรมมาก่อนต่อไปผู้ซื้อเมื่อนำพืชมาเพาะปลูกก็ไม่สนใจว่าจะเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ต่อไป เมื่อคุณภาพเมล็ดพันธุ์ของตนเองไม่ดีก็ซื้อเอาจะไม่มีการพิธีกรรมที่จะจัดเพื่อให้พืชมีคุณภาพดี เกิดขึ้นอีก

ตารางที่ 3.5 เรื่องการใช้ประโยชน์ที่นาหลังเก็บเกี่ยว

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรปลูกผักหลังเก็บเกี่ยว ข้าวเสร็จแล้วทุกปี	79.24%	20.75%
2. เกษตรกรปลูกผักหลายชนิด ในพื้นที่เดียว	65.09%	37.91%
3. เกษตรกรใช้ที่นาของ เพื่อนบ้านปลูกผัก	51.89%	48.11%
4. เกษตรกรใช้ที่นาของตนเอง ปลูกผัก	48.11%	51.89%
5. เกษตรกรปลูกผักชนิดเดียว ในพื้นที่เดียว	35.84%	64.15%
6. เกษตรกรไม่ปลูกผักหลัง เก็บเกี่ยวเลย	20.75%	79.24%

จากตารางเรื่องการใช้ประโยชน์ที่นาหลังเก็บเกี่ยวของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่าเกษตรกรใช้ที่นาปลูกผักอีกหลังเก็บเกี่ยวเสร็จคิดเป็นร้อยละ 79.25 ใช้พื้นที่แต่ละแห่งปลูกพืชหลายชนิด คิดเป็นร้อยละ 65.09 ขอใช้ที่นาเพื่อนบ้านปลูกผัก คิดเป็นร้อยละ 51.89 ใช้ที่นาของตนเองปลูกผัก คิดเป็นร้อยละ 48.11 ปลูกผักชนิดเดียวในพื้นที่แต่ละแห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.85 ไม่ปลูกผักหลังเก็บเกี่ยวข้าวเลย คิดเป็นร้อยละ 20.75

แสดงให้เห็นทราบถึงเกษตรกรจะปลูกผักมากหลังการเก็บเกี่ยวกันมากซึ่งเป็นการนำมาซึ่งการจัดพิธีกรรมเกิดขึ้น เพราะการปลูกผักของเกษตรกร จะมีขั้นตอนของพิธีกรรมประกอบด้วย เช่น การบนบวชที่ต่างๆ จึงนับได้ว่า การใช้ประโยชน์ที่นาหลังเก็บเกี่ยวทำให้มีการจัดพิธีกรรมเกิดขึ้นได้

ตารางที่ 3.6 ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรได้รับความรู้การเลี้ยงสัตว์จากพ่อแม่	64.15%	35.84%
2. เกษตรกรได้รับความรู้การเลี้ยงสัตว์จากเกษตรตำบล	35.85%	64.15%

จากตารางเรื่องความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่า เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์จากพ่อแม่คิดเป็นร้อยละ 64.15 และได้รับความรู้จากเกษตรตำบลแนะนำให้ คิดเป็นร้อยละ 35.85

แสดงให้เห็นว่าในเรื่องการเลี้ยงสัตว์นี้เมื่อพ่อแม่แนะนำให้ความรู้แล้ว ย่อมมีพิธีกรรมแอบแฝงอยู่ด้วยเพราะบรรพบุรุษเคยสอนพ่อแม่ไว้เช่นนั้น พิธีกรรมที่ร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ที่มีนั้นคือ ตั้งแต่การสร้างสถานที่เลี้ยงสัตว์ และเริ่มเลี้ยงสัตว์แต่เดิมจะมีการบอกเจ้าที่ให้ช่วยดูแลรักษาให้ และเมื่อขายผลผลิตก็จะมีการเลี้ยงเจ้าที่ด้วย ซึ่งตรงกันข้ามกับการที่เกษตรตำบลแนะนำความรู้จะเป็นเรื่องของการดูแลรักษาบำรุง การคัดเลือกสายพันธุ์ซึ่งเป็นเรื่องที่เน้นในด้านการใช้เทคโนโลยีเข้าช่วยในการเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนมาก ไม่ได้มีแนะนำการทำพิธีกรรมร่วมอยู่ด้วย ฉะนั้นความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ของชุมชนแห่งนี้จึงยังคงมีพิธีกรรมร่วมอยู่ด้วยเพราะผ่านจากพ่อแม่แนะนำให้

จากปัจจัยด้านสังคมและเทคโนโลยีที่มีผลต่อพิธีกรรมการเกษตรไทลื้อนั้น พบว่าการใช้น้ำจากลำห้วยธรรมชาติและจากชลประทาน เพื่อนบ้านจะมีความเกื้อกูลและอาหารกัน แบ่งปันน้ำให้คนปลายน้ำใช้ได้ อีกทั้งได้มีการสร้างผลผลิตมากกว่าเดิม เมื่อมีระบบชลประทานเข้ามาทำให้เกิดรายได้จากการขายผลผลิตเกษตร เพิ่มขึ้น ระบบเศรษฐกิจของครอบครัวก็จะดีขึ้น

ตอนที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของประชาชนไทลื้อกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่ปฏิบัติด้าน
เศรษฐกิจ

ตารางที่ 4.1 เรื่องการขายผัก

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรขายผักให้พ่อค้าทั่วไป	76.41%	23.58%
2. เกษตรกรใช้เงินของตนเอง ลงทุนทำการเกษตร	75.47%	24.53%
3. พ่อค้ามาซื้อผักจากเกษตรกร	62.26%	37.74%
4. เกษตรกรนำผักไปขายตลาดเอง	37.74%	62.26%
5. เกษตรกรรับเงินจากบริษัทมาลงทุน	26.53%	75.47%
6. เกษตรกรขายผักให้เฉพาะบริษัทที่เกษตรกรยืมเงิน ลงทุนเท่านั้น	23.58%	76.42%

จากตารางปัจจัยภายนอกชุมชนที่ได้ปฏิบัติด้านเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อการเกษตร
ในเรื่องการขายผักพบว่าเกษตรกรขายผักให้พ่อค้าทั่วไปคิดเป็นร้อยละ 76.42 เกษตรกรใช้เงิน
ตนเองลงทุนทำการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 75.47 พ่อค้ามาซื้อผักจากเกษตรกรเองคิดเป็นร้อยละ
62.26 เกษตรกรนำผักไปขายที่ตลาดเองคิดเป็นร้อยละ 37.74 เกษตรกรรับเงินจากบริษัทมาลงทุน
คิดเป็นร้อยละ 24.53 เกษตรกรขายผักให้เฉพาะบริษัทที่เกษตรกรยืมเงินลงทุนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ
23.58

แสดงให้เห็นว่าถึง ในการทำสวนผักมีทั้งขายผักให้พ่อค้าเองพ่อค้ามารับซื้อเอง มี
การใช้ทุนตนเองและเอาเงินจากบริษัทมาลงทุน แต่การที่ผลผลิตผักและการขายมีผลดีนั้น การ
กระทำบางอย่างก็ได้ผ่านกระบวนการทำพิธีกรรมที่เป็นความเชื่อของเกษตรกร เช่น ในเรื่องการ
บอกเจ้าที่คู่สวนผัก และเลี้ยงเจ้าที่เมื่อขายผลผลิตแล้ว ฉะนั้นกระบวนการขายผักจึงมีผลต่อเนื่องมา
จากพิธีกรรมเช่นกัน

ตารางที่ 4.2 เรื่องการลงทุนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงของเกษตรกร

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรเลี้ยงสัตว์โดยใช้ทุนของตนเอง	77.36%	22.64%
2. พ่อค้าซื้อสัตว์เลี้ยงถึงที่บ้านเกษตรกร	70.75%	29.25%
3. เกษตรกรขายสัตว์เลี้ยงให้แก่บริษัทที่ให้เงินลงทุนเท่านั้น	29.25%	70.75%
4. เกษตรกรรับเงินจากบริษัทมาลงทุนเลี้ยง	22.64%	77.36%

จากตารางการลงทุนเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ของประชาชนไทยซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่า เกษตรกรได้ลงทุนเกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์โดยใช้ทุนของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 77.36 พ่อค้ามาซื้อสัตว์เลี้ยงถึงที่บ้านของเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 70.75 เกษตรกรขายสัตว์เลี้ยงให้แก่บริษัทเงินทุนเท่านั้น คิดเป็นร้อยละ 29.25 และเกษตรกรรับเงินจากบริษัทมาลงทุน คิดเป็นร้อยละ 22.64

แสดงให้เห็นถึงการลงทุนเกี่ยวกับสัตว์ในปัจจุบันมีการใช้เงินเข้ามาสัมพันธ์ด้วย และการเลี้ยงสัตว์ยังมีพิธีกรรมเข้ามาสัมพันธ์ด้วยเช่นกันตามความเชื่อของเกษตรกรที่ปฏิบัติกันคือการลงทุนในเรื่อง ชื่ออุปกรณ์ในการประกอบพิธีขอความช่วยเหลือจากแม่ธรณีหรือเจ้าที่ตรงบริเวณที่สัตว์เลี้ยงอยู่ ให้ความดูแลรักษาสัตว์เลี้ยงให้เติบโตพ้นจากสิ่งรบกวนต่างๆ และเมื่อขายสัตว์เลี้ยงแล้วยังมีพิธีกรรมเข้ามาสัมพันธ์อีก เช่น การแก้บนเจ้าที่ เป็นการลงทุนในการซื้อเครื่องสังเวยให้แก่เจ้าที่หรือแม่ธรณี

ตารางที่ 4.3 เรื่องการใช้ที่ดินของเกษตรกร

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรปลูกผักในที่ดินของตนเอง	75.47%	24.53%
2. เกษตรกรทำนาทุกปี	66.04%	33.96%
3. เกษตรกรปลูกผักไว้ขายทุกปี	61.32%	36.68%
4. เกษตรกรไม่ได้ปลูกผักในที่ดินตนเองเลย	55.66%	44.33%

จากตารางเรื่องการใช้ที่ดินของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่าเกษตรกรปลูกผักในที่ดินของตนเองคิดเป็นร้อยละ 75.47 เกษตรกรทำนาทุกปี คิดเป็นร้อยละ 66.04 เกษตรกรปลูกผักไว้ขายทุกปีคิดเป็นร้อยละ 61.32 และเกษตรกรไม่ปลูกผักในที่ดินของตนเองเลย คิดเป็นร้อยละ 55.66

จึงสรุปได้ว่า เกษตรกรมีการใช้ที่ดินค่อนข้างมากจะเห็นได้จาก การปลูกผักซึ่งมีจำนวนร้อยละมาก ซึ่งทำให้ทราบว่าเมื่อเกษตรกรปลูกผักแล้วย่อมมีพิธีกรรมเข้ามาสัมพันธ์ด้วย เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับน้ำ พิธีกรรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาแผ่นดิน การขอความช่วยเหลือจากผู้รักษาแผ่นดินคือแม่ธรณีเจ้าที่เป็นต้น

ตารางที่ 4.4 เรื่องการขายผลผลิตของเกษตรกร

เรื่อง	จริง	ไม่จริง
1. เกษตรกรขายข้าวแล้วหนี้สินลดลง	55.66%	43.34%
2. เกษตรกรขายสัตว์เลี้ยงแล้ว หนี้สินลดลง	53.73%	46.22%
3. เกษตรกรขายผลไม้แล้ว หนี้สินลดลง	52.83%	47.16%
4. เกษตรกรขายผักแล้ว หนี้สินลดลง	50.00%	50.00%

จากตารางเรื่องการขายผลผลิตของเกษตรกรของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่า เมื่อขายข้าวแล้วหนี้สินลดลงคิดเป็นร้อยละ 55.66 ขายสัตว์เลี้ยงแล้วหนี้สินลดลงคิดเป็นร้อยละ 53.77 ขายผลไม้แล้วหนี้สินลดลงคิดเป็นร้อยละ 52.83 และขายผักแล้วหนี้สินลดลงคิดเป็นร้อยละ 50.00

จึงสรุปได้ว่าเมื่อขายข้าว ผัก ผลไม้ สัตว์เลี้ยงแล้วทำให้หนี้สินลดลงได้ ซึ่งการที่จะขายผลผลิตให้หนี้สินลดลงได้นั้นก็ได้ผ่านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ข้าวก็มีพิธีกรรมเรียกขวัญข้าว พิธีกรรมขอเจ้าที่ดูแล ผัก ผลไม้ สัตว์เลี้ยงล้วนแล้วแต่ผ่านพิธีกรรมมาสิ้น และเมื่อขายผลผลิตแล้วก็จะแก้บนให้แก่เจ้าที่หรือแม่ธรณีอีก ฉะนั้นกว่าจะขายผลผลิตได้เกษตรกรต้องทำพิธีกรรมให้แก่ผลผลิตนั้นมาก่อนเป็นต้น

ตารางที่ 4.5 เรื่องการมีรายได้ของเกษตรกร

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรเลี้ยงสัตว์ไว้ขายทุกปี	70.75%	29.25%
2. เกษตรกรทำนาทุกปี	66.04%	33.96%
3. เกษตรกรปลูกผักไว้ขายทุกปี	61.32%	38.69%
4. เกษตรกรเลี้ยงปลาที่เข้ามา อยู่ในบ่อเองเพื่อนำไปขาย	59.43%	40.57%
5. เกษตรกรขุดบ่อเลี้ยงปลานิลเพื่อขาย	40.57%	59.43%

จากตารางเรื่องรายได้ของเกษตรกรประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่าสิ่งทำให้เกิดรายได้ คือ การเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 70.75 การทำนา คิดเป็นร้อยละ 66.04 การปลูกผัก คิดเป็นร้อยละ 61.32 เลี้ยงปลาที่ให้เข้ามาอยู่ในบ่อเอง คิดเป็นร้อยละ 59.43 เลี้ยงปลาที่ต้องซื้อตัวอ่อนของปลาเลี้ยงก่อน คิดเป็นร้อยละ 40.57

จึงสรุปได้ว่า รายได้ของเกษตรกร จะเป็นเงินที่ได้จากการ เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช ประกอบกันจะนั่นทั้งการเลี้ยงสัตว์และปลูกพืชก็มีพิธีกรรมมาสัมพันธ์ด้วย โดยเฉพาะในเรื่องการทำนาจะมีพิธีกรรมอยู่มากมาย ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้จะเป็นเรื่องการขอความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ความช่วยเหลือดูแลผลผลิตทั้งสิ้น กระทั่งจำหน่ายผลผลิตแล้ว ยังนำพิธีกรรมมาสัมพันธ์เป็นการทำตามข้อตกลงที่ให้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไว้เป็นต้น

ตารางที่ 14 เรื่องรายจ่ายที่เกษตรกรต้องใช้

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรนำเงินที่ได้รับจากการขายผลผลิตไปส่งลูกเรียนหนังสือ	72.64%	27.36%
2. เกษตรกรนำเงินที่ได้รับเมื่อขายผลผลิตไปซื้อของกินของใช้	23.58%	76.42%
3. เกษตรกรขายผลผลิตแล้วนำไปใช้จ่ายอื่นๆ	3.77%	8.13

จากตาราง เรื่องรายจ่ายที่เกษตรกรต้องใช้ หลังจากจำหน่ายผลผลิตแล้ว พบว่านำไปส่งลูกเรียนหนังสือ คิดเป็นร้อยละ 72.64 นำเงินไปซื้อของกินของใช้ในบ้าน คิดเป็นร้อยละ 23.58 และนำไปเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 3.77

จึงสรุปได้ว่ารายได้ของเกษตรกรที่ได้จะนำไปใช้จ่ายในครอบครัวเป็นส่วนมาก และการที่จะเกิดรายได้ที่ดีเพื่อการใช้จ่ายนั้น เกษตรกรต้องสร้างผลผลิตเกษตรให้ได้มาก และขายได้ราคาดี แต่การที่จะทำให้ผลผลิตเกิดมาดีนั้นไม่ใช่ใช้วิธีสร้างผลผลิตอย่างเดียว แต่ยังอาศัย น้ำ ฝืนดิน พันธุ์พืช ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกษตรกรบางคนยังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือให้ โดยใช้พิธีกรรมเป็นสิ่งเชื่อมโยงหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น จึงนับได้ว่าพิธีกรรมจะมาสัมพันธ์ทั้งเรื่องพืช ฝืนดิน การจำหน่ายเกิดขึ้นแต่เมื่อจำหน่ายแล้วก็ต้องกลับมาเงินที่ได้จากการจำหน่ายมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันอีก จึงนับได้ว่าพิธีกรรมเข้าเกี่ยวข้องกับรายจ่ายเช่นกัน

ดังนั้นการเกษตรที่จะทำให้เกิดรายได้เป็นเศรษฐกิจที่ดีแก่เกษตรกรได้นั้น บางอย่างจะมีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยจากความเชื่อที่เกษตรกรมี เพราะพิธีกรรมบางอย่างจะเป็นการเชื่อมโยงการกระทำของมนุษย์ให้เกิดปฏิบัติที่นำไปสู่เศรษฐกิจที่ดีแก่ครอบครัว ชุมชน และประเทศได้

ตอนที่ 5 ปัจจัยภายในชุมชนด้านพิธีกรรม

แสดงจำนวนร้อยละของประชาชนไทลื้อกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยในชุมชน
ที่ได้ ปฏิบัติต่อพิธีกรรมการเกษตรจากตารางด้านพิธีกรรมสรุปได้คือ

ตารางที่ 5.1 เรื่องการเลี้ยงผีน้ำและบูชาเจ้าที่

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรทำพิธีเลี้ยงเจ้าที่ ทุกครั้ง เมื่อขายสุกรและปลา เสร็จแล้ว	81.13%	18.87%
2. เกษตรกรทำพิธีกรรมบอกเจ้าที่ ช่วยดูแลสัตว์ที่เลี้ยงทุกครั้ง	76.42%	23.58%
3. เกษตรกรขอแม่ธรณีเจ้าที่ช่วย ดูแลพืชปลูกเสร็จแล้ว	74.53%	25.47%
4. เกษตรกรทำพิธีกรรมบอก เจ้าที่ทุกครั้งเมื่อเก็บลำไยลิ้นจี่	66.04%	33.96%
5. เกษตรกรทำพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าที่ ทุกครั้งเมื่อขายผักเสร็จแล้ว	53.77%	46.23%
6. เกษตรกรทำพิธีเลี้ยงผีลำห้วย หนองเขียวในหมู่บ้านทุกปี	19.81%	80.19%
7. เกษตรกรทำพิธีกรรมเลี้ยงผี ชลประทานทุกปี	14.15%	85.84%

จากตารางเรื่องการเลี้ยงผีน้ำและบูชาเจ้าที่ ของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
ที่ได้ปฏิบัติ พบว่าเกษตรกรเลี้ยงเจ้าที่ทุกครั้งหลังจำหน่ายผลผลิตคิดเป็นร้อยละ 81.13 ขอความช่วยเหลือจากแม่ธรณีดูแลสัตว์เลี้ยงคิดเป็นร้อยละ 76.42 ขอแม่ธรณีเจ้าที่ดูแลพืชผักคิดเป็นร้อยละ 74.53

เมื่อเก็บค่าใช้จ่ายนี้จะบอกแม่ธรณีคิดเป็นร้อยละ 66.04 เมื่อขายผักเสร็จเลี้ยงเจ้าที่ทุกครั้งคิดเป็นร้อยละ 53.77 เลี้ยงผีลำห้วยหนองเขียวทุกปี คิดเป็นร้อยละ 19.8 เลี้ยงผีชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 14.15

สรุปได้ว่า ในการทำการเกษตรจะมีพิธีกรรมเลี้ยงผีน้ำ และขอความช่วยเหลือเลี้ยงตอบแทนเจ้าที่หรือแม่ธรณีประกอบอยู่ด้วย ซึ่งสิ่งดังกล่าวเป็นการสร้างขวัญกำลังใจความมั่นใจเกิดขึ้นแก่เกษตรกรในการจะทำการเกษตรต่อไปอีกได้

ตารางที่ 5.2 เรื่องพิธีกรรมที่ปฏิบัติก่อนและหลังการทำนา

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรปักดอกเอื้องหมายนา ทุกครั้งเมื่อปลูกข้าวเสร็จ	94.34%	5.66%
2. เกษตรกรทำพิธีแถกนาตนเองทุกครั้ง	90.57%	9.43%
3. เกษตรกรวางใบขนุนในขุ้งฉาง ก่อนเอาข้าวใส่ทุกครั้งที่ทำนา	87.74%	12.26%
4. เกษตรกรเอาข้าวแถกใส่ขุ้งฉาง ทุกครั้งที่ทำนา	83.96%	16.04%
5. เกษตรกรทำพิธีกรรมเอา ขวัญข้าวใส่ขุ้งฉางทุกครั้ง	81.13%	18.87%

จากตารางเรื่องพิธีกรรมที่ปฏิบัติก่อนและหลังการทำนา ของประชาชนไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่า เกษตรกรคือจะปักดอกเอื้องหมายนาเมื่อปลูกข้าวเสร็จคิดเป็นร้อยละ 94.34 แถกนาทุกครั้งที่ทำนาคิดเป็นร้อยละ 90.57 วางใบขนุนก่อนเอาข้าวใส่ขุ้งฉางคิดเป็นร้อยละ 87.74 เอาข้าวแถกใส่ขุ้งฉางทุกครั้งที่ทำนาคิดเป็นร้อยละ 83.96 เอาขวัญข้าวใส่ขุ้งฉางทุกครั้งที่ทำนาคิดเป็นร้อยละ 81.13

จึงสรุปได้ว่าเกษตรกรจะมีพิธีกรรมก่อนและหลังการทำนาเสร็จแล้วประกอบอยู่ด้วย การกระทำที่ปฏิบัติเป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นแก่เกษตรกรเอง ซึ่งทำให้กำลังใจและความหวังที่ว่าผลผลิตจะได้ปริมาณมากและมีการใช้ดินเปลืองน้อยลง

ตารางที่ 5.3 เรื่องการหาวันที่เป็นมงคลของการทำการเกษตร

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรหาวันที่เพื่อจะเกี่ยวข้าวทุกครั้งที่ทำนา	98.11%	1.89%
2. เกษตรกรหาวันที่ในการหว่านดินกล้าข้าวทุกครั้งที่ทำนา	98.11%	1.89%
3. เกษตรกรหาวันที่ก่อนเอาข้าวใส่ยุ้งฉางทุกครั้งที่ทำนา	98.10%	1.89%
4. เกษตรกรหาวันที่ในการแสดนาทุกครั้งที่ทำนา	94.34%	5.66%
5. เกษตรกรหาวันที่ในการจะปลูกข้าวทุกครั้งที่ทำนา	99.40%	6.60%
6. เกษตรกรหาวันที่ในการจะไถนาทุกครั้งที่ทำนา	91.50%	8.50%
7. เกษตรกรทำพิธีสู่ขวัญจรดไถทุกครั้งที่ปลูกข้าวเสร็จ	90.57%	9.43%

จากตารางเรื่องการหาวันที่ดีของการเป็นมงคลของการทำการเกษตรของเกษตรกรไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติพบว่า เกษตรกรได้ปฏิบัติคือ หาวันที่เพื่อหว่านกล้า หาวันที่เพื่อข้าวก่อนเอาข้าวใส่ยุ้งฉาง คิดเป็นร้อยละ 98.11 หาวันที่เพื่อการแสดนาคิดเป็นร้อยละ 94.34 หาวันที่เพื่อการปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 93.40 หาวันที่เพื่อการไถนาเมื่อจะปลูกข้าวคิดเป็นร้อยละ 91.50 เกษตรกรทำพิธีสู่ขวัญจรดไถทุกครั้งที่ทำนาเสร็จคิดเป็นร้อยละ 90.57

สรุปได้ว่า เกษตรกรเมื่อจะทำการเกษตรจะมีการหาวันที่เพื่อสร้างกิจกรรมการเกษตรประกอบด้วย เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจในการผลิตให้เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การตั้งใจผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีและปริมาณมาก

ตารางที่ 5.4 เรื่องการทำบุญหลังเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้วของเกษตรกร

เรื่อง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1. เกษตรกรไปทำบุญทาน ข้าวใหม่ในวัดทุกปี	97.17%	2.83%
2. เกษตรกรทานขันข้าวแก่ บรรพบุรุษหลังเก็บเกี่ยวข้าว เสร็จแล้วทุกปี	93.34%	5.66%

จากตารางเรื่องการทำบุญหลังเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จของเกษตรกรไทลื้อที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ปฏิบัติ พบว่า เกษตรกรได้ปฏิบัติ ทำบุญทานข้าวใหม่ในวัดทุกปีคิดเป็นร้อยละ 97.17 ทำทานขันข้าวแก่พ่อแม่หลังเก็บเกี่ยวคิดเป็นร้อยละ 94.34

สรุปได้ว่า หลังเก็บเกี่ยวซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ว่างบ้างแล้ว เกษตรกรยังนำพิธีกรรมมาปฏิบัติหลังการผลิต พิธีกรรมที่ปฏิบัติดังกล่าวเป็นการเชื่อมโยงให้คนในชุมชนให้ได้พบปะสังสรรค์อีกทั้งเป็นการได้ร่วมกันรักษาประเพณีไว้ตลอดจนนำไปสู่ความเข้มแข็งทางประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดขึ้นและคงอยู่อีกด้วย

ตารางที่ 19 เรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับการทำพิธีกรรมการเกษตร

เรื่อง	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนาเลี้ยงสัตว์ ทำสวน ไม่ควรทำอีกต่อไป	40.57%	59.43%
2. เกษตรกรไม่เคยไปร่วมพิธีกรรม ทำนากับเพื่อนบ้านเลย	55.66%	44.34%
3. พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา เลี้ยงสัตว์ทำสวน ควรจะจัดอีกต่อไป	59.43%	40.57%

จากตารางเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับพิธีกรรมพบว่า เกษตรกรได้ให้ความเห็นต่อพิธีกรรมว่า ควรทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำการเกษตรต่อไปอีก คิดเป็นร้อยละ 59.43 ไม่เคยไปร่วมพิธีกรรมกับเพื่อนบ้านเลขคิดเป็นร้อยละ 55.66 ไม่ควรทำพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกษตรอีกต่อไปคิดเป็นร้อยละ 40.57

จึงสรุปได้ว่าพิธีกรรมกับการเกษตรมีอิทธิพลต่อความคิดของคนเช่นกัน พิธีกรรมจึงเป็นสิ่งที่คนจะกระทำก็ได้หรือไม่กระทำก็ได้ตามความคิดเห็นของแต่ละคน

ดังนั้นการกระทำพิธีกรรมด้านการเกษตรของชุมชนนั้นจะเป็นการกระทำที่เป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่เกษตรกร ว่าเมื่อสร้างผลผลิตแล้วจะประสบความสำเร็จได้ พิธีกรรมยังเป็นสิ่งสัมพันธ์กับการจัดการระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันทั้งนี้การจัดการที่กระทำขึ้นเป็นการนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข และยังทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นสุขทำให้มนุษย์อยู่ได้อย่างยั่งยืน สิ่งแวดล้อมก็คงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

จึงสรุปได้ว่าปัจจัยทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนที่เกิดขึ้นกับพิธีกรรมการเกษตรนั้น ต่างก็มีเป้าหมายเพื่อจัดการกับการเกษตรทั้งสิ้น เป็นการจัดการระหว่างมนุษย์ด้วยกันและมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และปัจจัยทั้งสองบางอย่างทำให้พิธีกรรมเริ่มล่มสลายลง แต่เป็นการล่มสลายลงอย่างช้าๆ